

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. IV. De Reliquis positive cooperantibus ad damnificationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

lari nominando, quia sic avertitur ab illo delicto, & nulli particulari personæ fit injuria.

ARTICULUS IV.

De reliquis positive cooperantibus ad damnificationem.

- I. Positive ad damnificationem concurrunt etiam Consentiens, Adulator, Receptor, & Participans, præter Mandantem, & Consulentem.
- II. Consentiens, nempe Approbans, favens, aut ferens suffragium in delicto, ad restitutionem tenetur, si sic sit causa damni. At quid in dubio an suffragium influxerit in damnum?
- III. Qui ex officio tenetur suffragium ferre, ad restitutionem tenetur, si illud omittat, quando ex tali omissione sequitur damnum.
- IV. Adulator, aut irrisor si sic damnum causet, ad restitutionem obligabitur, si ad id advertat, quamvis dicitur illud non intendat.
- V. Quinam dicatur Recursus præbens, ac Receptans? Et quando hic ad restitutionem tenetur? Etiam si rationabiliter dubitet, quod ex furis receptatione damnum sit secuturum, adhuc ad restitutionem obligabitur.
- VI. Caupones, qui chartas, sedilia, lumen concedunt iis, qui aliena pecunia ludunt, ad restitutionem tenentur; non tamen si permittant illos domi sua palam ludere.
- VII. Qui furem receptat amicitia causa, ad restitutionem non tenetur, nisi sic sit causa, quod res furto sublata non restituatur, aut quod novum damnum causetur. Quoniam pacto possint Advocati fures defendere?
- VIII. Si te non receptante furem, ab aliis facile receptaretur, illum adjuvando ad fugiendum, & non

concurrando ad injustam retentionem, num tenearis ad restitutionem?

- IX. Participantis nomine venit, qui præstito auxilio formaliter ad damnum cooperatur.
- X. Excusantur participantes, qui gravi metu adiguntur ad opus non malum in seipso; ut qui remigant capti a Turcis in triribus adversus Christianos; aut qui metu mortis præbent furi claves ad furandum.
- XI. Quid si quis adjuvet furem, qui sine tali auxilio adhuc idem furtum facturus esset?
- XII. Prævidens quod furtum, aut homicidium sit imputandum alteri innocenti, tenetur etiam huic damnum, quod inde reportat, compensare.

PRÆTER Mandantem, & Consulentem, positive etiam ad damnificationem cooperatur Consentiens, Palpo, Receptor, & Participans, de quibus sigillatim agendum.

II. Quæritur primo, Quisnam dicatur, & quando teneatur ad restitutionem Consentiens?

Respondeo, Consistentem dici, qui approbat damnificationem, aut favet, aut fert suffragium in delicto; Verbi gratia, si quis e Magistratu, vel Capitulo suffragium, vel consensum præstet ad decernendam legem damnosam, aut ad eligendum indignum, & Ecclesiæ perniciosum. Ut autem consentiens ad restitutionem teneatur, requiritur, ut damnum ex vi suæ approbationis, vel suffragii sequatur, ut diximus de mandato, & consilio; aliter non dicitur causa efficiens damni. Quare si Princeps, verbi gratia, decernat firmiter legem injuriam, & deinde advocet Senatores, ut illam approbent, peccant quidem Senatores approbando, sed ad restitu-

tutionem non tenentur, quia eorum approbatio non influxit in legem injustam, utpote jam antea decretam. Quod si dubitetur an influxerit approbatio, dubium decidendum est, sicut diximus articulo superiore num. 4. de Consilio, in dubio an influxerit ad damnificationem. Quod si damnum discernendum sit a quinque suffragantibus ad plura suffragia, & post tria sufficientia addatur quartum non necessarium, art. 1. num. 5. resolvimus, an teneatur ad restitutionem, quidedit hoc quartum suffragium, sive secretum fuerit, & incertum, sive publicum, & certum.

III. Illud hic dumtaxat notandum cum Molin., Dian. part. 3. tract. 2. resol. 6., quod non solum qui fert suffragium injustum ad restitutionem teneatur, si sit causa efficax damni, sed etiam qui non fert suffragium, ad quod ex officio tenetur, quando tale suffragium in bonum alicujus, vel Reipublicae redundaret. Ex quo inferit Dian., quod qui ex officio tenetur, non potest licite abesse, veluti renunciando favori, quem habet ferendi suffragium, sed debet omnino illud ferre, itaut si ex defectu sui suffragii damnum aliquod sequatur, non solum peccet non ferendo sententiam, seu suffragium, sed etiam ad restitutionem teneatur, quippe qui ex justitia tale damnum impedire tenetur, cum ex officio suo debeat suffragium ferre, a quo damnum impediatur.

IV. Quæritur secundo, Quisnam dicatur, & quando teneatur ad restitutionem Palpo, seu Palpator?

Respondeo, Palpatorem dici, qui laudando, vel adulando alium, aut econtra irridendo, & notando illius ingnaviam, est causa efficax damnificationis: puta si quis commemorando hominis injuria affecti nobilitatem, corporis vires, &c., vel exaggerando acceptam contumeliam, dedecus, &c.,

illum ad injustam vindictam, & damni illationem concitet. Tenetur autem ad restitutionem Palpo, etiam si non laudet, aut irrideat animo, ut damnum alteri inferatur; Satis enim est, si praevideat damnum ex tali laude, aut irrisione secuturum; Si tamen inculpabiliter ad id non adverteret, certum est, quod ad restitutionem non teneretur ob defectum voluntarii. Requiritur etiam ut alter sine tali adulatione damnum non esset illaturus ad hoc, ut palpator ad restitutionem teneatur, ut diximus de consentiente, mandante, consulente.

V. Quæritur tertio, Quisnam dicatur, & quando teneatur ad restitutionem Receptans?

Respondeo, quod Receptor, seu recursum præbens dicatur ille, qui latroni, verbi gratia, antequam furtum committat, præbet habitationem, equum, pecuniam, honores, officia, favores apud principes, & Magistratus; necnon qui retinet illum in amicitia, aut defendit in judicio, & similibus aliis auxiliis quomodocumque fovet, ac nutrit, securitatemque præstat ad damnificandum, aut ad non restituendum. Hujusmodi autem Receptor procul dubio ad restitutionem tenetur, eo quod sit causa efficax damni.

Ut autem ad restitutionem teneatur, requiritur Primo, ut damnum secutum sit ex tali recursu, quia nimirum fur ex tali recursu movetur vel ad damnificandum simpliciter, vel ad damnificandum cum majori securitate; ut si quis furetur, quia habet Advocatum, vel Judicem, a quo defendatur, vel liberetur; aut si occidat, quia amicus promisit recipere illum domi suæ, vel commodare equum, quo fugiat; vel quia habet amicitiam Principis, a quo protegatur; aut si quis officialis ferat sententias injustas propter officium sibi datum a Principe.

pe. Secundo requiritur, ut talis receptans credat, aut dubitet probabiliter damnum futurum ex tali recurſu, aut quod id ignoret ignorantia crassa; hæc enim ignorantia in casu nostro æquiparatur scientiæ; sicuti etiam æquiparatur scientiæ rationalis dubitatio de damno; nam qui rationaliter dubitat, an sit futurum damnum ex sua receptatione furis, & adhuc illum receptat, exponit se periculo causandi damnum injustum: Ex Ecclesiast. enim *Qui amat periculum, peribit in illo.*

VI. Ex dictis sequitur primo, quod parentes, consanguinei, amici, elemosynarii, alique, qui domi retinent filios, consanguineos, amicos, hospites, illisque tribuunt necessaria eorum statui, non peccent, nec teneantur ad restitutionem, quamvis advertant ex negatione talium rerum necessarium eos cessaturos a damnificando: Ratio est, quia quamvis sine his rebus necessariis non fieret damnum, (sicut neque sine conservatione divina,) tamen neque ex natura rei, neque ex intentione operantis hæc sunt ordinarie media ad damnificandum; neque enim ideo quis occidit, aut furatur, quia in hac domo habitat, vel quia comedit, &c.: Dixi, ordinarie, nam si aliquando ea essent media ad damnificandum, ut si quis haberet hinc majorem opportunitatem furandi, transeundo, verbi gratia, ex hac in aliam domum, in qua faretur, certe non possent ea præstari sine culpa, & onere restitutionis. Hinc Bonac. punct. 9. num. 3. cum Molin., & aliis ad restitutionem obligat Cauponarios, qui concedunt sedilia, mensas, lumen, chartas iis, qui ludunt aliena pecunia, non tamen si illis nihil necessarij præbent ad ludendum, sed solum permittunt, quod in sua domo ludant, nec illos occultant, &c.

VII. Sequitur secundo, quod qui

Pars III.

post factum furtum recipit domi furem, aut illum adjuvat, ut fugiat ratione consanguinitatis, vel necessitatis, vel ob metum mortis, aut humanitatis, vel hospitii causa, neque teneatur ad restitutionem; modo non concurrant hæc duo; primum, quod talis recurſus non sit probabiliter causa novi damni, aut causa ne resarciatur damnus illatus; tunc enim recurſus esset causa efficax hujus novi damni; atque adeo reciperetur fur non solum materialiter, sed etiam formaliter; ut loquitur Sayrus lib. 10. tract. 2. cap. 2. Unde recurſum præbens ad restitutionem tenetur: Secundum est, quod talis recurſus non impediatur, ut diximus, damni illati restitutionem. Unde Medin. quæst. 2. dub. 2. ad restitutionem obligat eos, qui pro fure apud Principem, vel Judicem intercedunt, ne male ablata restituere cogatur; aut alias favorem impendant, quominus possint aliena recuperari, factum excusando, & reum defendendo, ut passim, inquit, Advocati face-re solent: Quamvis Molin. disp. 733., Dicast., & alii excusant Advocatos, & Procuratores, quando defendunt in judicio fures, excusando eos in iis dumtaxat, in quibus ipsimet fures possent se juste in judicio defendere, ut possunt, quando delictum est occultum, aut semiplene probatum, aut quando injuste vexantur, juris ordine non servato. Ratio est, quia in his casibus Advocati non defendunt fures in quantum fures, sed in quantum habent jus se defendendi in prædictis.

VIII. Eodem pacto Less., Lug., Bonac. punct. 9. excusant eum, qui post commissum delictum a fure, hunc abscondit, & adjuvat ad fugiendum; Si enim non dat spem refugii in posterum, nec alio modo concurrat ad injustam retentionem rei furtivæ, non censetur causa efficax damni; Unde sicuti licitum est delinquenti fugere; ita pari-

K

ter

ter licitum est aliis illum adjuvare ad fugiendum. Aliam etiam excusationem dat Rebel. apud Tambur., quando scilicet si non reciperetur a te fur, & que ab aliis in suo diverforio reciperetur; Etenim cum in tali casu damnum a fure certe inferendum sit, non censis tu causa efficax damni per hoc, quod furem abscondas. Ex quibus patet, quomodo intelligenda sit excommunicatio in Bulla Cœnæ contra receptatores hæreticorum; intelligenda est de receptatoribus hæreticorum formaliter, seu in quantum hæretici sunt, non materialiter.

Sequitur tertio, Magnates, Parentes, dominos teneri ad restitutionem damnorum, si vassalli, filii, servi damnum inferant, fidentes eorum potentia, & protectioni; dummodo illi hoc advertant, & dissimulent. Ratio est, quia censentur causa efficax damni.

Sequitur ultimo, eos, qui res furtivas receptant, & quomodocunque conservant pro fure, teneri ad restitutionem, quamvis nihil ex iis rebus sibi retineant; Etenim receptatio rei alienæ ad hoc, ut dominus non possit illam recuperare, est evidens damnificatio proximi. Quare si quis abscondit domi suæ furem cum spoliis fugientem, potest quidem, ut diximus cum Less., furem non manifestare, sed tenetur, si potest, sine gravi incommodo, aut metu non dare illa spolia furi, sed domino; etiamsi promississet, jurasset, & vovisset dare illa furi; quandoquidem votum, & juramentum de re illicita non obligant, cum non sint vinculum iniquitatis, ut notat Navar. lib. 3. cap. 4.

IX. Queritur quarto, Quisnam dicatur, & quando teneatur ad restitutionem Participans?

Respondéo, nomine Participantis non venire, qui quomodocunque ad damnificationem cooperatur; sic enim

confunderetur cum mandante, consulente, & aliis, sed venire, qui prestito auxilio, vel subsidio ad damnum inferendum formaliter cooperatur; ut esset Notarius conficiens instrumentum usurarium, & testes subscribentes in gratiam mutuantis, faber ferrarius subministrans clavem ad furandum, qui scalas furi tenet, qui comitatur, eique assistit animi augendi causa, qui vigilem, & exploratorem agit; Item qui simul furtum exequentur, necnon mediatores, seu proxenetae, (vulgo Sanfari,) qui ad contractus usurarios in gratiam mutuatoris inducunt, & pecuniam usurariam exigunt; Vel qui vendunt, aut distrahunt res, quas alter furatus est; Omnes isti ad restitutionem tenentur, tanquam participes furti, cum sint pariter causa efficax damni.

X. Excusantur primo non solum ab onere restituendi, sed etiam a culpa, qui gravi metu coacti participant in opere non intrinsece malo; Sic excusantur Christiani capti a Turcis, si metu mortis, vel gravis incommodi coacti remigant in triremibus adversus Christianos; talis enim actio non est intrinsece mala, cum Turcæ possint eis bene uti, ut communiter docent Doctores apud Bonac. hic contra Navar. cap. 27., & alios; Contra vero, neque a peccato, neque ab onere restitutionis excusantur iidem Christiani, si metu mortis compulsi ignem bombardis admoveant non ad terrendum solum, sed ad occidendos Christianos; aut si sagittas emittant, &c.; talis enim actio occisiva innocentis, & injuste damnificativa est intrinsece mala, ut notat Vasq. cum aliis; Immo nec excusantur a remigando ex Bonac., quando ex remigatione magnum Reipublicæ Christianæ incommodum oritur; quia bonum publicum preferendum est privato.

Excusantur pariter, qui metu mortis

tis compulsi præbent furi claves, aut instrumenta ad furandum, scilicet tenent, &c., quia huiusmodi actiones sunt indifferentes; & quamvis proxime ad peccatum concurrant, metus tamen mortis sufficiens est ad excusandum, qui materialiter peccato alterius cooperaretur. Nemo autem potest arcas alienas efringere immediate, aut res alienas e fenestra projicere, metu injecto, nisi faciat animo compensandi damnum, aut nisi credat dominum non fore rationabiliter invitum, puta si projiciendæ non sint gravis momenti, & metus injectus sit valde gravis, ut notat Less. apud eundem Bonac. Proscripta tamen est ab Innoc. XI. thesis 51., quæ habet: *Famulus, qui submissis humeris scienter adiuvat herum suum ascendentem per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties ei subservit, deferendo scilicet, aperiendo januam, aut quid simile, cooperando non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur*: De qua plura notavimus in Trutina damnatarum thesium illam exponendo.

Excusantur demum, qui materialiter cooperantur ad damnum, quando cooperatio est remota; & etiam sine tali cooperatione damnum ab altero fieret; Exemplum affert Paludan. apud Laym. de famulo usurarii, qui pecunias jussu domini numerando, aliud non facit, quam suas manus denigrare; quandoquidem etiam secluso auxilio famuli ab ipsomet domito pecuniarum numerarentur; & præterea actio numerandi pecunias, ad quam famulus concurrat, est de se indifferens, & non intrinsece mala, nec immediate concurrens ad usuram: Aliud exemplum affert Laym. de ancilla, quæ dominæ suæ obediens asportat cistam furtivam, quam cæteroqui ipsa domina asportaret.

XI. Quod si sine auxilio famulæ domina cistam asportare non posset, famula non liberaretur ab onere restitutionis, etiamsi non deesset alia famula, a qua asportaretur, ut notavit Adrian.; quia vere concurreret ad furtum efficaciter; Neque enim fur excusatur a restitutione, quando furatur rem, quam alius furaturus esset, nisi præveniret, ut notat Navar. loc. cit. Ubi etiam docet ex D. Th., Participantem non teneri ad restitutionem, quando non fuit causa, sine qua non. Verbi gratia, quando quis comitatur furem, qui sine tali comitatu adhuc sine dubio tale furtum esset commissurus, tunc comitans ad restitutionem non tenetur: Immo si Petrus ad juvandum furem rapientem centum, ipse rapiat quinquaginta, quamvis adjuvet furem, tamen non tenetur restituere, nisi solum quinquaginta, quando sine suo auxilio adhuc fur esset rapturus illa centum, nec uterque ad totum furtum concurrat, sed singuli ad partem suam. Hæc probabiliter, sed probabilior videtur opposita sententia Vasq., ut diximus articulo superiori.

XII. Quæritur ultimo, An quando damnum, puta furtum, vel homicidium factum a Titio, putatur factum a Cajo, qui proinde incarceratur, facit multas expensas, non lucratur; &c., teneatur Titius non solum reparare damnum illatum tertio per furtum, aut homicidium, sed etiam reparare damnum Caji innocentis, cui tale furtum, aut homicidium imputatur.

Respondeo tunc solum teneri ad reparanda damna Caji innocentis, quando ante factum prævidit delictum suum imputandum Cajo, ut docet Cardinal. lib. 2. quæst. 31. art. 3., quia tunc damnum Caji innocentis esset a se volitum, saltem in causa; & ideo sibi imputaretur ad culpam contra justitiam: Non tenetur autem in his tribus casibus, primo si non prævidit,

quia malum non praevium in sua causa non potest pertinere culpabiliter ad peccatum, & volitionem causae. Secundo, si damnum Caji innocentis postea cognitum placeret; quia hoc non esset peccatum iniustitiae exterioris, sed interioris, quae non trahit onus restitutionis. Tertio, si Titius damnificator praevidet ex suo facto securitatem legitimam condemnationem Caji vere nocentis; tunc enim esto peccet contra charitatem, at non contra iustitiam, cum Caju meritas poenas luat; Sicuti non peccat contra iustitiam, nec restituere tenetur, qui contra charitatem non praemissa correctione fraterna accusat, aut denunciatur aliquem delinquentem, qui nihil iniuste patitur.

ARTICULUS V.

De Cooperantibus negative ad damnificationem.

- I. Ad restitutionem tenentur Mutus, Non obstans, Non manifestans, si contra iustitiam peccent non impediendo damnum proximi.
- II. In his oritur obligatio ex iustitia, non solum ex contractu, sed etiam ex quasi contractu, seu ex officio.
- III. Qui omittit impedire damnum, quod etiam posito impedimento sequeretur, ad restitutionem non obligatur, nec peccat, quamvis ex iustitia secundum se impedire illud teneatur.
- IV. Testis legitime interrogatus, qui non detegit veritatem, prout debet ex iustitia legali, non tenetur probabiliter ad restitutionem damni, quod inde sequitur.
- V. Nec tenetur Confessarius, immo probabiliter nec Parochus, qui culpabiliter omittit monere poenitentem de restitutione facienda. Nec Pater, si filius denegat alimenta, quae ex pietate iis debet.

VI. Famuli non tenentur ad restitutionem, si non impediunt furta domesticorum; secus vero extraneorum.

VII. Custodes vectigalium, salinum, vinea ad restitutionem damni tenentur, si illud non impediunt; non tamen ad restitutionem poena, quam deberet solvere delinquens.

VIII. Iudices, & Episcopi si malo suo exemplo alios inducant ad furandam, probabiliter ad restitutionem damni non tenentur. Sed probabiliter est, quod teneantur; Unde probabiliter Episcopi censuras, & irregularitatem incurrunt, si non impediunt percussorem Clerici, & homicidia.

IX. Qui non tenetur ex iustitia revelare furem, potest ab eo aliquid accipere ne revelet; dummodo illud non sit pars furti; nec per hoc fur reddatur animosior ad furandum. Quid si hic legitime a Iudice interrogatur de fure?

I. **M**UTUS, Non obstans, Non manifestans dicuntur negative ad damnificationem cooperari. Est autem mutus, qui loquendo, reprehendendo, clamando, consulendo potest impedire damnum proximi, & tamen tacet: Non obstans vero dicitur, qui potest damnum impedire obstando, seu praebendo suum auxilium, & operam, & tamen non praebet: Demum dicitur non manifestans, qui potest revelare, aut damnum inferendum, ne inferatur, aut damnum illatum, ut resarciatur, & tamen non revelat.

Quaeritur nunc primo, Quando ad restitutionem teneantur isti, qui negative cooperantur ad actionem iniustam? Respondeo, ut ad restitutionem teneantur, non satis est, quod peccarent contra charitatem, non praebendo auxilium, non revelando, sed debent peccasse contra iustitiam; atque adeo nisi ex iustitia teneantur impedire damnum proximi, quamvis negative se